ถอดบทเรียน จังหวัดสะอาด

ประจำปี 2561

ลพบุรี • เลย • ลำพูน

ถอดบทเรียนจังหวัดที่มีผลงานดีเด่น

ในการประกวดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ระดับประเทศประจำปี พ.ศ. 2561

<u>จังหวัดลพบุรี</u>

1. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1.1 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต้นทาง

ประชาชนในชุมชนยังขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องการรักษาความสะอาด เช่น ไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้งในที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้ หรือทิ้งนอกพื้นที่ และยังขาดความรู้การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ

1.2 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนกลางทาง

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อจำกัดด้านงบประมาณอุปกรณ์เครื่องมือในการเก็บขนและกำจัดไม่เพียงพอ และยังไม่มีระบบเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทเพื่อรองรับการคัดแยกมูลฝอย

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อบังคับที่มีบทลงโทษไม่เข้มงวด

1.3 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนปลายทาง

บ่อขยะใกล้เขตชุมชน ยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. การแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (ให้สอดคล้องกับปัญหาในข้อ 1)

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้วยการจัดประชุม อบรม สัมมนา ทำเสียงตามสาย เพื่อชี้แจงสถานการณ์ปัญหาขยะ ให้ความรู้ความเข้าเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะต้นทาง การใช้ประโยชน์ของขยะโดยให้รู้จัก หลัก 3R

2.2 จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้แก่นักเรียน เยาวชน และประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดกิจกรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ต่อไป

2.3 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4 ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา และต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ตามบทลงโทษหากประชาชน เอกชน ไม่ปฏิบัติตาม

2.5 จังหวัดลพบุรี มีการรวมกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) จำนวน 4 Clusters ดังนี้

Clusters ที่ 1 ประกอบด้วย เทศบาลเมืองเขาสามยอด เทศบาลตำบลท่าศาลา เทศบาลตำบลกกโก เทศบาลตำบลป่าตาล องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น องค์การบริหารส่วนตำบลทะเลชุบศร องค์การบริหารส่วนตำบลพรหมมาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันหมาก องค์การบริหารส่วนตำบลโคกลำพาน โดยมีเทศบาลเมืองลพบุรี เป็นเจ้าภาพ

Clusters ที่ 2 ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงงา องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะพี้ดงพลับ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทราย องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง องค์การบริหารส่วนตำบลสนามแจง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลหินปัก โดยมีเทศบาลเมืองบ้านหมี่เป็นเจ้าภาพ

Clusters ที่ 3 ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลถลุงเหล็ก โดยมีเทศบาลตำบลโคกสำโรง เป็นเจ้าภาพ

Clusters ที่ 4 ประกอบด้วย เทศบาลตำบลท่าโขลง เทศบาลตำบลบางงา องค์การบริหารส่วนตำบลบางคู้ องค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง โดยมีเทศบาลตำบลท่าวุ้ง เป็นเจ้าภาพ

2.6 จัดให้มีแนวทางการดำเนินการให้บ่อขยะที่ยังไม่ถูกหลักวิชาดำเนินการให้ถูกหลักวิชาการ เช่น การเทกองที่มีการควบคุม (Controlled Dump) การฝังกลบขยะมูลฝอยเชิงวิศวกรรม หรือ การฝังกลบขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ (Sanitary Landfill) ต่อไป

3. ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.1 ดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามนโยบายจังหวัดลพบุรี สะอาด โดยมีกลไกของคณะกรรมการมูลฝอยจังหวัด ซึ่งมีองค์ประกอบของคณะทำงานได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อกำกับทิศทางและส่งเสริมการบริหารจัดการขยะในจังหวัดลพบุรี โดยมีแนวคิดสำคัญที่ยึดหลัก 3R ประชารัฐ ที่มุ่งให้เกิดการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ที่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

3.2 สนับสนุนให้มีการถอดบทเรียนความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนที่มีอยู่ โดยมีการพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ของชุมชน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนใกล้เคียง

3.3 พัฒนาการจัดการขยะชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ธนาคารขยะรีไซเคิล สวัสดิการชุมชนการคัดแยกขยะ

3.4 ส่งเสริมด้านการแปรรูปขยะมูลฝอยและประดิษฐ์สิ่งของเหลือใช้ ซึ่งสามารถทำให้เกิดรายได้นอกจากจะได้ความรู้เพิ่มแล้วยังสามารถช่วยให้เกิดการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น

3.5 การสร้างวิสาหกิจชุมชน โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนในการนำปุ๋ยหมัก และผลิตภัณฑ์น้ำจุลินทรีย์ ที่ผลิตได้จากขยะอินทรีย์นำไปใส่บรรจุภัณฑ์ให้สวยงามเพื่อนำไปขายส่ง หรือจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เป็นต้น

3.6 ภาพความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดซึ่งความร่วมมือจากส่วนใดส่วนหนึ่งของจังหวัดลพบุรี จึงได้ขับเคลื่อนและเดินหน้าไปพร้อม ๆ กันทุกภาคส่วนในการก้าวสู่ความเป็นเมืองสะอาดอย่างยั่งยืน ตลอดระยะเวลาการดำเนินการที่ผ่านมา จังหวัดลพบุรี ได้มีช่องทางในการจัดการเรื่องร้องเรียนและบรรเทาแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการขยะในระดับจังหวัด ผ่านศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนและช่องทางให้ประชาชนสามารถร้องเรียนร้องทุกข์ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการขยะในจังหวัดลพบุรี และในระดับพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีช่องทางทั้งสายด่วน สายตรง และระบบออนไลน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ของประชาชน ซึ่งผลจากการดำเนินงานพบว่า ไม่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะเข้าสู่ระบบเรื่องร้องเรียนของศูนย์ดำรงธรรมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

4. ผลงานดีเด่นหรือนวัตกรรมในการจัดการ

จากการดำเนินงานเชิงรุก และขยับไปพร้อม ๆ กันของทุกภาคส่วนในจังหวัดลพบุรี ทำให้ในปัจจุบัน ได้เกิดรูปธรรมความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ ที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในระดับประเทศ เช่น เทศบาลเมืองเขาสามยอด ได้รับรางวัลพระปกเกล้าทองคำ “ด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม” นวัตกรรมเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม (การจัดการขยะ) และเทศบาลตัวอย่างที่ดีด้านการจัดการขยะ จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม รางวัลชุมชนปลอดขยะ โครงการชุมชน

ปลอดขยะ (Zero Waste) ชุมชนบ้านเกาะ องค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู อำเภอเมือง /ชุมชนพัฒนาสามัคคี เทศบาลตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม ชุมชนท่ามะนาว องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ กลไกและทุนที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการขับเคลื่อน “ลพบุรี จังหวัดสะอาด” ได้แก่ เครือข่ายภาคประชาชน ที่เป็นกำลังสำคัญ นั่นคือ อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก หรือ อถล. ซึ่งก็คือประชาชนที่สมัครใจเข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครในการดูแลความสะอาดเรียบร้อย ตั้งแต่ระดับครัวเรือน พื้นที่สาธารณะ ซึ่งปัจจุบัน จังหวัดลพบุรี มี อถล. ทั้งสิ้น 86,220 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.21 โดยมีกิจกรรมสำคัญได้แก่ กิจกรรม Big cleaning/กิจกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยและนำไปใช้ประโยชน์ /ตลาดนัดรีไซเคิล /ผ้าป่าขยะ/การลดใช้พลาสติกและโฟมบรรจุอาหาร/การขุดลอกคูคลองและแหล่งน้ำสาธารณะ/สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งจากการร่วมดู ร่วมคิด และร่วมทำ ได้นำไปสู่การพัฒนาที่ก่อเกิดปัญญาจาก “ปัญหาขยะ และขยะมีปัญหา” สู่การพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับทิศทางการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนขยะเป็นโอกาส เปลี่ยนภาระเป็นพลัง โดยการนำขยะมาใช้ประโยชน์ในนวัตกรรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1. นวัตกรรมประเภทเครื่องใช้หรือสิ่งประดิษฐ์ เช่น เตาเผาขยะแบบไร้มลพิษ องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล

2. นวัตกรรมประเภทการแปรรูปขยะมูลฝอย เช่น กระเป๋าประดิษฐ์จากซองกาแฟ การประดิษฐ์ดอกไม้จากสลากลอตเตอรี่

3. นวัตกรรมประเภทการรวมกลุ่มทางสังคม ได้แก่ ธนาคารกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการสังคม ผ้าป่าขยะสวัสดิการกองทุนผู้สูงอายุ

4. นวัตกรรมประเภทอื่น ได้แก่ โครงการชุมชนไร้ถังขยะ ถนนปลอดถังขยะ โครงการตลาดนัดไร้ถุง ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าและคุณค่า จากขยะ และสิ่งของเหลือใช้ นำกลับไปใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ในปีงบประมาณ 2561 มีจำนวนขยะที่นำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 90,999 ตัน คิดเป็นร้อยละ 58.04 ของจำนวนขยะที่เกิดขึ้นในปี 2561 นับเป็นการลดขยะในชุมชนได้จากการนำขยะพัฒนาเป็นนวัตกรรมในการลดปริมาณขยะในชุมชนได้เป็นอย่างดี

<u>การดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นแบบอย่าง (best practice)</u>

1. โครงการผู้ตรวจการของเหลือใช้ตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าวุ้ง

1.1 เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการของเหลือใช้ให้แก่เด็กและเยาวชน

1.2 เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะบริเวณข้างถนนและสถานที่สาธารณะในชุมชน

1.3 สร้างรายได้ให้แก่เด็กเยาวชนในการขายของเหลือใช้ไปรีไซเคิลเพื่อกลับมาใช้ใหม่

1.4 ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมในช่วงเวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.5 ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและบ้านเกิด

2. โครงการเตาเผาขยะแบบไร้มลพิษ ใช้ร่วมกันเป็นกลุ่มบ้านใกล้เคียงแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล

3. ชุมชนแห่งความพอเพียง บ่อก๊าซชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล

ผลงานด้านการบริหารจัดการพลังงานที่ชัดเจนในการประยุกต์ใช้พลังงานทดแทนทั้งในครัวเรือน การประกอบอาชีพ ไปจนถึงการต่อยอดเป็นศูนย์การเรียนรู้พลังงานชุมชนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนต่าง ๆ ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้เพื่อไปต่อยอดใช้ในชุมชนตนเองได้ อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์

4. เทศบาลเมืองเขาสามยอด ได้ดำเนินโครงการชุมชนไร้ถัง (ชุมชนนี้ไม่มีขยะ) เป็นโครงการที่ภาคประชาชนตระหนักถึงปัญหาของเทศบาลที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บขยะแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเทศบาลประสบปัญหาไม่มีสถานที่ทิ้งขยะและในอนาคตอันใกล้จะไม่มีสถานที่ทิ้งขยะ เทศบาลจึงได้นำชุมชนไปศึกษาดูงาน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว และได้ประกาศปฏิญาณดอนแก้วร่วมกันว่าจะไม่มีถังขยะในพื้นที่ ประกอบกับการศึกษาดูงานการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร จึงได้นำมาปรับใช้ในเขตเทศบาล โดยชุมชนได้ร่วมกันคัดแยกขยะลดปริมาณการเกิดขยะ มีการแปรรูปขยะ เกิดเครือข่ายชุมชนในรูปแบบวิทยาการชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการขยะซึ่งกันและกัน เช่น การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ การลดถังขยะในชุมชน ปัจจุบันมีชุมชนจำนวน 11 ชุมชน จาก 34 ชุมชน เป็นชุมชนปลอดถังขยะและทุกชุมชนได้เข้าร่วมโครงการชุมชนไร้ถัง ผลการดำเนินงานส่งผลให้ปริมาณขยะลดจากเดิมวันละ 19 ตัน เหลือประมาณ 12 ตันรอบการจัดเก็บนานขึ้น ผลการดำเนินการมีความก้าวหน้าไปได้ด้วยดีใน 3 ปีที่ผ่านมา เทศบาลมิต้องเสียงบประมาณในการจัดซื้อถังขยะ ประชาชนมีรายได้จากการคัดแยกขยะสิ่งแวดล้อมสวยงาม และที่สำคัญเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

5. องค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู อำเภอเมืองลพบุรี

5.1 ใช้รูปแบบระบบการบริหารจัดการขยะแบบประชารัฐ จัดตั้งขึ้นเป็นฌาปนกิจสงเคราะห์กองทุนธนาคารขยะ

5.2 สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนจากนวัตกรรมการบริหารจัดการขยะโดยรณรงค์ให้คนในชุมชนใช้พวงหรีดจักรสานลดปริมาณขยะในงานศพ

5.3 ชุมชนมีสุขภาวะที่ดีขึ้นจากการบริหารจัดการขยะทำให้ชุมชนสะอาดปราศจากแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย มีนวัตกรรมในการประดิษฐ์ มีจุดรวมขยะอันตราย

6. องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงค่อม อำเภอชัยบาดาล

จัดตั้งกลุ่มสนใจและจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การฝึกอบรมทำปุ๋ยหมัก ทำก๊าซชีวภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะมูลฝอย/วัสดุเหลือใช้ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีทำปุ๋ยหมักชีวภาพการนำยางรถยนต์ที่รับซื้อจากสมาชิกโครงการฯ นำมาประดิษฐ์เป็นกระถางปลูกต้นไม้ เยาวชนบ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 7 ตำบลม่วงค่อม ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มทำถังขยะจากขวดน้ำพลาสติกผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลม่วงค่อม ชักชวนชาวบ้านนำกะลามะพร้าวมาประดิษฐ์ทำเป็นเครื่องออกกำลังกายและตั้งชื่อว่า “กะลาสามัคคี” ฯลฯ

5. บทบาทของภาคีเครือข่ายที่มีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จ

การดำเนินงานบริหารจัดการจังหวัดสะอาด ได้ก่อให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จอีกประการหนึ่งที่จับต้องได้ นั่นคือ การมีสภาพแวดล้อมที่มีความสะอาดน่าอยู่ ในถนนสายหลัก สายรอง สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด ให้มีความสวยงานดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจของจังหวัดด้วย ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนลพบุรี ในการร่วมด้วยช่วยกัน ดูแลจากหน้าบ้าน สู่การดูแลชุมชนที่ทุกคนเป็นเจ้าของ โดยหัวใจของความสำเร็จในการดำเนินงานลพบุรีเมืองสะอาด คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่าย ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตามดู และร่วมรับประโยชน์อย่างยั่งยืนในการบริหารจัดการขยะในทุกระดับ โดยจังหวัดลพบุรี ได้ถือเป็นแนวทางร่วมกันในการเน้นย้ำและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกระดับ ทั้งในด้านการจัดทำแผนการจัดการขยะ การสื่อสารข้อมูล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนการมีโครงสร้างการทำงานในทุกระดับที่ให้มีภาคประชาชนร่วมเป็นคณะทำงาน และมีบทบาทในการเป็นเจ้าภาพร่วมการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจังหวัดสะอาด lopburi Model จังหวัดสะอาด ได้แก่ บวร.+ค (บ้าน (ครัวเรือน) +วัด+ราชการ+เครือข่าย) บ้าน ได้แก่ การให้ประชาชนในแต่ละครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทาง/วัด เป็นศูนย์รวมใจของชุมชน และศูนย์รวมทุกกิจกรรม/ราชการ : หนุนเสริม เป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชน/เครือข่าย ภาคเอกชน หน่วยงานองค์กรสาธารณะประโยชน์

ถอดบทเรียนจังหวัดที่มีผลงานดีเด่น
ในการประกวดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ระดับประเทศประจำปี พ.ศ. 2561
<u>จังหวัดเลย</u>

1. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1.1 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต้นทาง

(1) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยต้นทาง และหน่วยงานของรัฐไม่ได้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง

(2) ประชากรส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกและไม่มีวินัยในการทิ้งขยะ มีการทิ้งขยะลงในที่หรือทางสาธารณะ

(3) ขาดการรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักให้กับประชาชนอย่างจริงจังต่อเนื่องในการเรื่องการจัดการขยะต้นทาง เช่น การรณรงค์ 3Rs หรือการคัดแยกขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์เป็นต้น

1.2 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนกลางทาง

(1) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นไม่สามารถเก็บขนได้ในวันเดียวทั้งหมด ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้างตามแหล่งชุมชน ขยะมูลฝอยตกค้างเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นรบรวนประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดรถสำหรับเก็บขนขยะมูลฝอยจากแหล่งชุมชนไปยังที่กำจัดหรือรถเก็บขนขยะมูลฝอยมีสภาพเก่า ชำรุด ไม่สามารถเก็บขนขยะได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

(3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ต้องเก็บขนไปกำจัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ต้องเดินทางไกลในการนำขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นและทำให้มีขยะมูลตกค้าง

1.3 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนปลายทาง

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีสถานที่สำหรับกำจัดขยะมูลฝอยเป็นของตนเอง หรือมีแต่เป็นสถานที่ที่ไม่ได้ขออนุญาต และการกำจัดเป็นแบบเทกองที่ไม่ถูกหลักวิชาการ

(2) ขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปทิ้งยังแหล่งกำจัดปลายทางมีปริมาณมาก ทำให้มีสถานที่สำหรับกำจัดขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ เพราะประชาชนไม่ได้มีการคัดแยกขยะมาจากต้นทางก่อนขยะมูลฝอยจึงมีจำนวนมาก

2. การแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (ให้สอดคล้องกับปัญหาในข้อ 1)

จังหวัดเลย ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย มุ่งดำเนินการตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ประจำปี พ.ศ. 2561 ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดที่ว่า **"เมืองน่าอยู่ เมืองแห่งการท่องเที่ยว การค้าและการลงทุนภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน"** จึงกำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ภายใต้ Road map การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย กำหนดแนวทางการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ

(1) กำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานการณ์ที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่วิกฤติ (ขยะมูลฝอยเก่า)

(2) สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เหมาะสม (ขยะมูลฝอยใหม่) เน้นการลดและการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง จัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวมกำจัดโดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานเน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(3) วางระเบียบ มาตรการ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเสียอันตราย

(4) สร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนและบังคับใช้กฎหมายและจะดำเนินการโดยยึดแนวทางที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

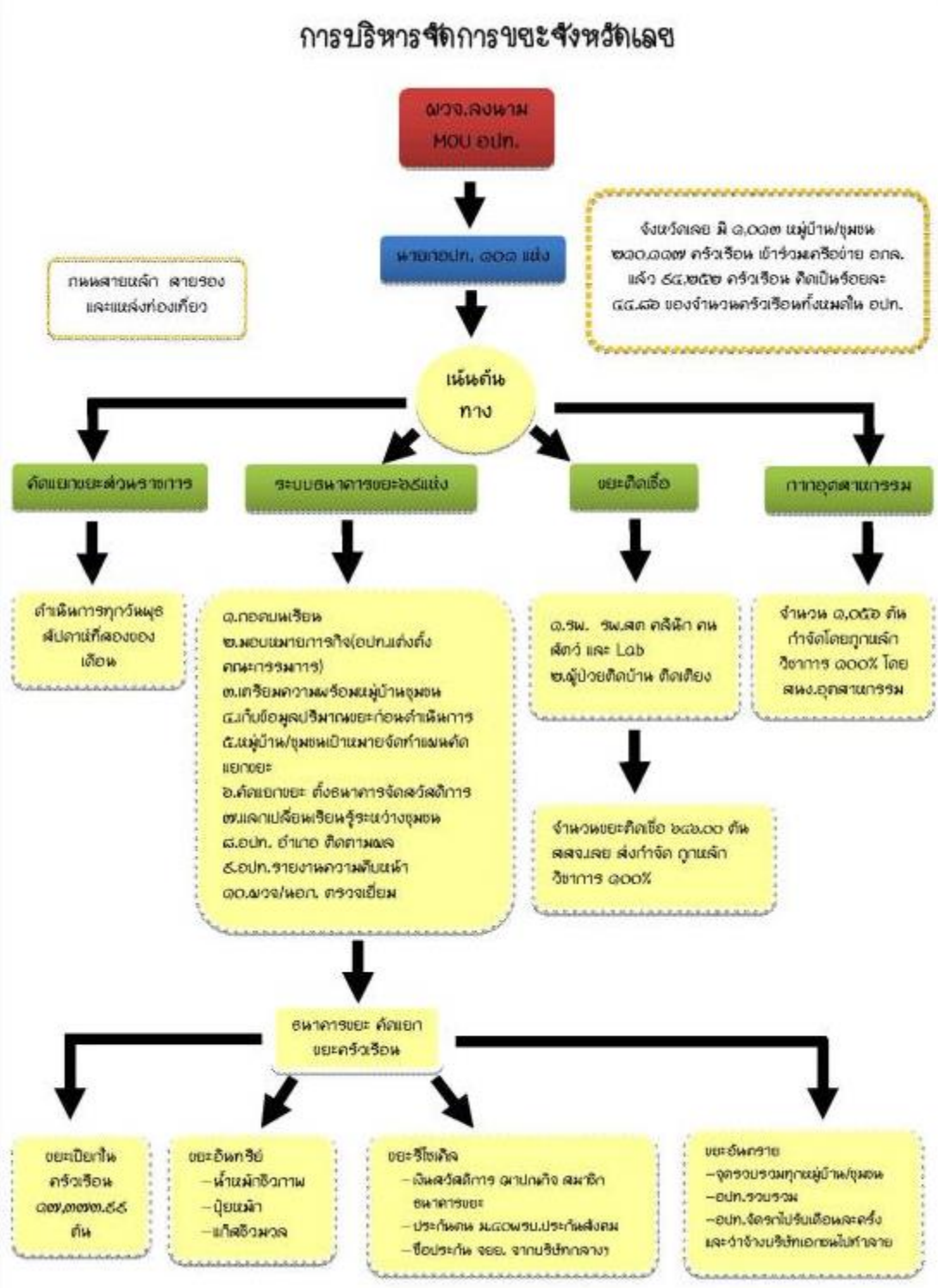

3. ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.1 ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จที่สำคัญเป็นลำดับแรก คือ ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดให้ความสำคัญ โดยเริ่มมาตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยในอดีต ได้แก่ นายวิโรจน์ จิวะรังสรรค์ จนมาถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเลยท่านปัจจุบัน ได้แก่ นายชัยวัฒน์ ชื่นโกสุม ได้ให้ความสำคัญที่จะทำให้เมืองเลยเป็นเมืองที่สะอาด การกำหนดวิสัยทัศน์จังหวัด และกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องความสะอาด รวมทั้ง การดำเนินกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนได้นำไปทำเป็นแบบอย่างในหลายกิจกรรมที่เกี่ยวกับความสะอาด และการลดขยะมูลฝอยในชีวิตประจำวัน

3.2 จังหวัดเลยได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดเลย (Road Map) กำหนดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการ ในช่วงเวลาปฏิบัติในปีงบประมาณ 2561 ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดประชุมถ่ายทอดบทเรียนจากการรับฟังบรรยาย และ/หรือการศึกษาดูงานแก่ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชนหัวหน้าคุ้ม อสม.

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มอบหมาย รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด/รองนายกเทศมนตรี/รองนายกอองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วน และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบขับเคลื่อนงาน โดยการแต่งตั้งคณะทำงาน

3. ค้นหาหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีความพร้อมในพื้นที่เพื่อเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน นำร่อง ในการคัดแยกขยะ

4. คณะทำงานลงพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน นำร่อง เพื่อเตรียมความพร้อม (เสริมสร้างองค์ความรู้/กระบวนการดำเนินงานและอื่น ๆ)

5. เก็บข้อมูลปริมาณขยะของหมู่บ้าน/ชุมชนนำร่องก่อนเริ่มดำเนินการ (เพื่อเป็นฐานวัดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน)

6. หมู่บ้าน/ชุมชน นำร่อง จัดวางแผนการคัดแยกขยะ

7. หมู่บ้าน/ชุมชน คัดแยกขยะตามแผนฯ จัดตั้งกองทุนธนาคารขยะจัดระบบสวัสดิการแก่สมาชิกกองทุน เช่น ช่วยเหลือค่าฌาปนกิจศพ, ช่วยเหลือการคลอดบุตร, ช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล

8. ขยายผลการจัดตั้งธนาคารขยะให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

9. อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามผลการดำเนินการของหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง

10. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายงานผลความก้าวหน้าของการปฏิบัติต่อจังหวัด (ผ่านอำเภอ)

11. ผู้ว่าราชการจังหวัด / นายอำเภอ ตรวจเยี่ยมให้กำลังใจประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย

3.3 จังหวัดเลยได้ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2561 โดยมีการจัดการประชุมคณะกรรมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยจังหวัด เพื่อพิจารณาแผนงาน/โครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ (ในช่วงเดือนตุลาคม 2560 – มิถุนายน 2561) และได้จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” (ระยะ 1 ปี พ.ศ. 2560 – 2561) โดยกำหนดกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ
กลยุทธ์ที่ ๒ การจัดการขยะอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ
กลยุทธ์ที่ ๓ การจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพ
กลยุทธ์ที่ ๔ การจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ
กลยุทธ์ที่ ๕ การสนับสนุนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

จังหวัดเลย ได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งมีการดำเนินการร่วมกันครบทุกหน่วยงาน ได้แก่ ส่วนราชการ ภาคการศึกษา ภาคศาสนา ภาคเอกชน และภาคประชาชน

3.4 กำหนดขั้นตอน และกระบวนการดำเนินการในปีงบประมาณ 2561 โดยเน้นการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทาง ดังนี้

(1) คัดแยกขยะส่วนราชการ เพื่อเป็นต้นแบบหรือตัวอย่างให้กับประชาชนเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้จัดทำโครงการ “สำนักงานปลอดขยะ” จังหวัดเลย (Zero Waste Office) โดยให้ส่วนราชการ หน่วยงาน ที่มีสำนักงานตั้งอยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดเลย และบริเวณโดยรอบ จำนวน 35 หน่วยงาน คัดแยกขยะ จัดหาภาชนะ เพื่อรวบรวมขยะรีไซเคิลหรือขยะขายได้ นำมาจำหน่าย มีส่วนราชการนำมาขายมีปริมาณขยะรีไซเคิล จำนวน 3,862 กิโลกรัม

(2) ระบบธนาคารขยะ/กองทุนขยะ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 256๐ – 2561 ได้มีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะนับถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๑ จำนวน 94 แห่ง ซึ่งถือเป็นการจัดการขยะต้นทาง โดยใช้หลัก 3 R ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทางหรือในครัวเรือน เริ่มด้วยแยกขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์เพื่อทำปุ๋ยอินทรีย์ ขยะรีไซเคิลที่มีการคัดแยกก็นำมารวมกลุ่มเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก เช่น เงินสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ให้แก่สมาชิก

(3) การดูแลถนนสายหลัก สายรองและแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย จึงเล็งเห็นความสำคัญกับการดูแลถนนสายหลัก สายรองและแหล่งท่องเที่ยว จึงมีการดำเนินการ ดังนี้

(3.1) จัดให้มี “หน่วยเคลื่อนที่เร็วในการเก็บขยะ” โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จัดหน่วยเคลื่อนที่เร็วออกเก็บขยะ ทุกแห่ง

(3.2) ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกเก็บขยะสองข้างเป็นประจำ ทุกสัปดาห์ , กิจกรรม Big Cleaning Day วันสำคัญต่าง ๆ

(3.3) เทศบาลเมืองเลย จัดทำโครงการ “เสาร์พัฒนา” ในทุกวันเสาร์ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ ล้างถนน กำจัดขยะมูลฝอย กำจัดวัชพืช สถานที่สาธารณะ บริเวณสองข้างทางถนนสายหลัก สายรองภายในเขตเทศบาลเมืองเลย มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ดำเนินการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของคณะผู้บริหาร พนักงานเทศบาล พนักงานจ้าง และคณะกรรมการชุมชน นอกจากนี้ได้มีส่วนรวมของส่วนราชการ/หน่วยงานของรัฐ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มณฑลทหารบกที่ 28 เรือนจำจังหวัดเลย ร่วมกันพัฒนาพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองเลย

(3.4) เทศบาลเมืองวังสะพุง ได้จัดทำโครงการ “Pick and Walk: เดินเก็บขยะไป” เชิญชวนคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานส่วนท้องถิ่น ประชาชนในเขตเทศบาล เก็บเศษขยะบริเวณถนนสายหลัก สายรองและสถานที่สำคัญในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุง รณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมได้ออกกำลังกายในระยะทางพอสมควรและเก็บขยะไปด้วยทำให้บ้านเมืองเกิดความสะอาดและเป็นระเบียบร้อยมากขึ้น เริ่มโครงการตั้งแต่เดือนเมษายน – สิงหาคม 2561 รวม 20 ครั้ง

(4) การจัดการขยะทั่วไป (พลาสติกทุกชนิด โฟม กล่องนมฯ)

จังหวัดเลย ได้จัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้เชิญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับบริษัทกรีนไลน์ เอนเนอจี (ประเทศไทย) จำกัด มาให้ความรู้ ความเข้าใจในการแยกถุงพลาสติก สร้างมูลค่ากับพลาสติก เพื่อไม่ให้มีขยะตกค้างในพื้นที่ และนำไปขยายผลต่อหมู่บ้าน/ชุมชน โดยให้มีการรวบรวมถุงพลาสติก หลอดกาแฟ ถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม ซองกาแฟ ฝาขวด ฯลฯ เพื่อกำจัดขยะต้นทาง

(5) ส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยต้นทาง หรือ ณ แหล่งกำเนิด โดยนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์พื้นที่จังหวัดเลย ได้แก่ กิจกรรมการจัดตั้งตลาดนัดรีไซเคิล ผ้าป่าขยะ ธนาคารขยะรีไซเคิล ร้านศูนย์บาท การเลี้ยงไส้เดือนดินจากขยะ การจัดทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ การจัดทำปุ๋ย การจัดทำก๊าซชีวภาพจากขยะอินทรีย์/มูลสัตว์ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้/จุดเรียนรู้การจัดการขยะในหมู่บ้าน/ชุมชน

(6) การจัดการขยะอันตรายชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่มีการรวบรวมขยะอันตราย ในหมู่บ้านชุมชน จำนวน ๑,๐28 แห่ง ครบทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ โดยจัดให้มีการรวบรวมขยะอันตรายที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับมอบหมายให้จัดทำ TOR เพื่อขนย้ายไปกำจัดที่สถานที่กำจัดขยะอันตรายที่มีมาตรฐานและได้รับการยอมรับ

(7) **การจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษา** จังหวัดเลยมีโรงเรียนและสถานศึกษา จำนวน 898 แห่ง แบ่งเป็น โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 – 3 จำนวน 518 แห่ง และโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 24 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 336 แห่ง ได้ดำเนินกิจกรรมในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในสถานศึกษาทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของสถานศึกษา ในพื้นที่ของจังหวัดเลย

4. ผลงานเด่นหรือนวัตกรรมในการจัดการ

4.1 เครื่องอัดขึ้นรูปจานจากวัสดุธรรมชาติ ของกลุ่มนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเลย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากนายชัยวัฒน์ ชื่นโกสุม ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ได้คิดประดิษฐ์วัสดุมาใช้ทดแทนโฟม และประดิษฐ์เครื่องอัดขึ้นรูปจานจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อทดแทนกล่องโฟมและพลาสติก สำหรับวัสดุธรรมชาติ ที่จะนำมาใช้แทนถ้วยโฟม มีคุณสมบัติ ขนาดใหญ่ใกล้เคียงกับภาชนะที่ต้องการขึ้นรูปมีผิวใบเรียบ ใบมีเส้นใยที่แข็งแรง น้ำหนักเบา ใบเหนียว ไม่กรอบแตกง่าย มีความยืดหยุ่น หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ใบทองกวาว ใบหูกวาง ใบกุง (ใบตองกุง) หรือกาบหมาก เป็นต้น และที่ขาดไม่คือ**แป้งมันสำปะหลัง** ละลายน้ำ นำไปตั้งไฟอ่อนๆ คนให้ทั่ว จนสารละลายแป้งมันสำปะหลังเปลี่ยนจากสีขาวข้นไปเป็นสีขาวใส ลักษณะคล้ายวุ้น และมีความเหนียวคล้ายกาว ตักใส่ภาชนะที่เตรียมไว้เพื่อนำไปใช้ทาผิวหน้าของแผ่นใบไม้

4.2 ผลิตภัณฑ์ “ตาโขนรักษ์โลก”

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ : ตาโขนรักษ์โลก ของนักเรียนโรงเรียนศรีสองรักษ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เลย-หนองบัวลำภู

พัฒนาผลิตภัณฑ์ “ตาโขนช่วยลดมลพิษและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” จากวัสดุเหลือใช้และเศษวัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้มีความสวยงาม คงทน ใช้งานได้ดี มีคุณภาพ และสามารถนำไปต่อยอดได้ในเชิงพาณิชย์ เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกประจำอำเภอและจังหวัด โดยมีการใส่ลวดลายของผีตาโขนอันเป็นประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวด่านซ้าย เพื่อให้เป็นจุดเด่นของชิ้นงานและให้มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และยังเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนศรีสองรักษ์วิทยาอีกด้วย

4.3 สิ่งประดิษฐ์ “เครื่องอัดขยะผลิตจากวัสดุเหลือใช้” เทศบาลตำบลท่าลี่ ได้คิดค้นเครื่องอัดขยะโดยใช้วัสดุเหลือใช้ ได้แก่ ป้ายโครงการเก่า , เกลียวจากขาตั้งเวที และล้อรถจักรยานเก่า เพื่อใช้สำหรับอัดขยะขวดพลาสติก กระป๋อง หรือถุงพลาสติกให้เป็นก้อน เพื่อประหยัดพื้นที่ใช้การจัดเก็บขยะรีไซเคิล

4.4 ไม้กวาดหยากไย่ผลิตจากขวดน้ำและไม้กวาดจากสายโทรศัพท์

ไม้กวาดหยากไย่ผลิตจากขวดน้ำ วัสดุที่ใช้ ได้แก่ ขวดน้ำที่มีสี ขวดนมเปรี้ยว และท่อ PVC

ไม้กวาดจากสายโทรศัพท์ วัสดุที่ใช้ ได้แก่ สายโทรศัพท์แบบเก่า , รองเท้าฟองน้ำท่อ PVC และขวดพลาสติก

4.5 นวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ “โครงการคัดแยกแลกเครื่องเขียน”

เทศบาลตำบลท่าลี่ และโรงเรียนเทศบาลท่าลี่ จัดทำโครงการ “คัดแยกแลกเครื่องเขียน” จัดทำขึ้นเพื่อลดปริมาณขยะในชุมชนและเป็นการปลูกจิตสำนึกในการคัดแยกขยะให้กับเด็ก เยาวชน โดยให้นักเรียนนำขยะจากบ้านเพื่อนำมาขาย (แลก) เครื่องเขียน เช่น สมุด ดินสอ ยางลบ ปากกา และอื่น ๆ ในวันศุกร์สัปดาห์สุดท้ายของทุกเดือน

5. บทบาทของภาคีเครือข่ายที่มีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จ

5.1 ผู้บริหารจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย) ผู้บริหารท้องถิ่น (นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) และหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด ให้ความสำคัญ

5.2 จังหวัดเลยมีหน่วยงานราชการรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ภาคส่วนต่างๆ ดังนี้ 1) สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย รับผิดชอบ หมู่บ้าน/ชุมชน 2) สำนักงานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลย รับผิดชอบ ภาคส่วนราชการ 3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย รับผิดชอบ สถานศึกษา 4) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย รับผิดชอบ ภาคอุตสาหกรรม/สถานประกอบการ 5) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเลย รับผิดชอบ วัด 6) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย รับผิดชอบ การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ 7) ที่ทำการปกครองจังหวัดเลย รับผิดชอบ หมู่บ้าน/ชุมชน 8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบ หมู่บ้าน/ชุมชน

5.3 สมาคมแม่บ้านมหาดไทยจังหวัดเลย เข้ามามีส่วนร่วมในการณรงค์ฯ โดยสามารถขยายผลไปยังห้างสรรพสินค้า โรงเรียนอนุบาล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.4 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของจังหวัด ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการอย่างจริงจัง

5.5 ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน และภาคเอกชนให้ความร่วมมือทุกภาคส่วน

5.6 ผู้ประกอบการ ห้างร้าน และตลาด ให้ความร่วมมือเข้าร่วมโครงการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับจังหวัดเลย

ผลสำเร็จในการดำเนินงานในปี 2561

ถอดบทเรียนจังหวัดที่มีผลงานดีเด่น
ในการประกวดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ระดับประเทศประจำปี พ.ศ. 2561
<u>จังหวัดลำพูน</u>

1. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1.1 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต้นทาง

จังหวัดลำพูนมีประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือประมาณ 70,000 คน และส่วนใหญ่อาศัยในหอพัก ส่งผลกระทบให้ปริมาณขยะในภาพรวมเพิ่มขึ้น

1.2 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนกลางทาง

เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดลำพูน จำนวน 57 แห่ง มีการจัดการขยะมูลฝอยโดยการจ้างเอกชนนำไปกำจัด 26 แห่ง อปท. ดำเนินการเอง 10 แห่ง และประชาชนจัดการกันเอง ตามหลัก 3Rs 21 แห่ง ซึ่งในกรณีที่แห่ง อปท. ดำเนินการเอง 10 แห่ง และประชาชนจัดการกันเอง อาจจะใช้พื้นที่ในการกำจัดยังไม่ถูกต้องเพราะบางแห่งอยู่ในพื้นที่ป่า

1.3 ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนปลายทาง

(1) จังหวัดลำพูนยังไม่มีสถานที่กำจัดขยะภาพรวมของจังหวัด ซึ่งเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่จ้างเอกชนนำไปกำจัด ได้ส่งไปกำจัดนอกพื้นที่ในสถานที่ของเอกชน ณ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

(2) จังหวัดลำพูนได้กำหนดการรวมกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำพูน เป็น 2 โซน ได้แก่ โซนเหนือ มี อบจ.ลำพูน เป็นเจ้าภาพหลัก แต่ยังไม่มีพื้นที่ดำเนินการ และโซนใต้ มี ทต.วังดิน เป็นเจ้าภาพ พื้นที่พร้อมแต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สถ. หรือยังไม่มีเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการ

(3) บ่อขยะตามหมู่บ้านของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลที่ให้ประชาชนจัดการกันเองหรือจัดการเองยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการและตั้งในพื้นที่ป่ายังไม่ได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้

2. การแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (ให้สอดคล้องกับปัญหาในข้อ 1)

2.1 จังหวัด อำเภอ ส่วนราชการ ลงพื้นที่จัดกิจกรรมรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชน

2.2 กรณีบ่อขยะของ อปท. และหมู่บ้านที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ สนง.ทสจ.ลำพูน ได้ดำเนินการสั่งปิดเรียบร้อยแล้ว

2.3 ในการให้ อปท. ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ได้ให้ อปท. ทุกแห่งเร่งรัดการออกข้อบัญญัติและเทศบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอย ตาม พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ต่อไป

2.4 ในการจัดทำระบบการจัดการขยะแบบรวมกลุ่ม Clusters ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดปัญหาไม่มีพื้นที่ดำเนินการ เนื่องจากมีการต่อต้านของประชาชนและพื้นที่น่าจะดำเนินการได้เป็นพื้นที่ป่าไม้ แต่การขอใช้พื้นที่ป่าไม้ดำเนินการมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ในอนาคตหากภาคเอกชนเข้ามาลงทุนดำเนินโครงการจัดการขยะแบบครบวงจรกับ ทต.วังดิน ซึ่งเป็นเจ้าภาพโซนใต้ จังหวัดลำพูนอาจจะมีการปรับปรุงการรวมกลุ่มพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำพูนให้เหลือ 1 แห่ง ในพื้นที่ ทต.วังดิน ต่อไป

3. ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.1 จุดเริ่มต้นการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดลำพูน (เป็นการสร้างกระแสการลดและคัดแยกเป็นอย่างมาก)

จังหวัดลำพูน ได้มีการเริ่มดำเนินงานอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงมหาดไทย ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ได้มีข้อสั่งการให้หน่วยงานรับผิดชอบติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1) ให้มีการขับเคลื่อนตามแผนฯ อย่างจริงจัง

2) ให้จัดทำแผนแก้ไขปัญหาขยะในระยะสั้นในการแก้ไขปัญหาขยะภายในครัวเรือนโดยใช้แนวทางขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบภายในจังหวัด

โดยได้มอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูนแต่งตั้งคณะทำงานลงไปนิเทศงานด้านการบริหารจัดการขยะตามหลัก 3Rs (ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่) นำโดยท้องถิ่นจังหวัดลำพูน เป็นประธานคณะทำงาน ท้องถิ่นอำเภอทุกอำเภอ เป็นคณะทำงาน ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น เป็นคณะทำงานและเลขานุการ นักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นผู้รับผิดชอบงานเป็นคณะทำงานและเลขานุการ ที่สำคัญจังหวัดลำพูนได้แต่งตั้งผู้อำนวยการกองสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบได้รับรางวัลชนะเลศ ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ของจังหวัดลำพูน ทั้งจำนวน 3 แห่ง รวมเป็นคณะทำงานฯ ได้แก่ เทศบาลตำบลอุโมงค์ เทศบาลตำบลแม่แรง เทศบาลตำบลอุโมงค์ และเทศบาลตำบลป่าสัก ซึ่งคณะทำงานได้ดำเนินงานลงพื้นที่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2558 – 2559 สามารถขยายผลจากการลงพื้นที่แลกเปลี่ยนและนิเทศการบริหารจัดการขยะโดยใช้หลัก 3Rs (ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่) ให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง จนครอบคลุมทั้ง 57 อปท. **ภายใต้ “โครงการคัดแยกขยะระยะสั้น” ของจังหวัดลำพูน ซึ่งได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันลดและคัดแยกขยะจากต้นทาง ระหว่างจังหวัดลำพูนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง** โดยคณะทำงานได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแม่แรง, เทศบาลตำบลอุโมงค์ และเทศบาลตำบลตำบลป่าสัก ซึ่งมีชุมชนที่ได้รับรางวัลมาแล้วให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน แกนนำ อสม. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลอำเภอในพื้นที่ได้รับทราบและนำไปปรับใช้ในพื้นที่ต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะของคณะทำงาน ดังนี้

1) เน้นให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเริ่มจากชุมชนใดชุมชนหนึ่งก่อนแล้วค่อยขยายไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่ต่อไป ในการรณรงค์ให้ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะและอาจนำขยะประเภทรีไซเคิลมาร่วมบริจาคนำเงินที่ขายขยะมาจัดเป็นสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิก ซึ่งหากเงินจากการขายขยะกลับมาเป็นสวัสดิการชุมชน ประชาชนก็จะเกิดความภาคภูมิใจและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน ทั้งนี้ทั้งนั้นการดำเนินการจะต้องอยู่ภายใต้ความโปร่งใสเป็นสำคัญ

2) รณรงค์ให้ประชาชนในชุมชน/หมู่บ้านสมัครเข้าร่วมโครงการและให้มีข้อตกลงร่วมกัน เช่น การมีธรรมนูญหมู่บ้าน เป็นต้น ในการขับเคลื่อนการคัดแยกขยะควรใช้วิธีแบบง่ายที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ พร้อมทั้งแนะนำการจัดการขยะทุกประเภท โดยเฉพาะขยะอินทรีย์ (ย่อยสลายได้) มาทำเป็นปุ๋ยหมักในคอก/ท่อซีคอนกรีตแบบไม่กลับกอง แล้วนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการผลิต

3) สำหรับการจัดการขยะอันตรายได้แจ้งให้เทศบาลได้กำหนดจุดรวบรวมและเทศบาลนำส่งไปยังเทศบาลตำบลป่าสัก เพื่อให้เอกชนนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีต่อไป และขยะติดเชื้อ เช่น สำลี เข็มฉีดยา

แพมเพ็ตของผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น ให้ประสานโรงพยาบาลประจำตำบลหรือโรงพยาบาลประจำอำเภอรวบรวมจ้างเอกชนนำไปกำจัดให้ถูกวิธีต่อไป

4) การจัดการขยะประเภทขยะรีไซเคิลและสามารถขายได้ เช่น ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เปลือกลูกอม ถุงขนม ถุงพลาสติก และกล่องโฟม นำขยะมารวมกันแล้วอัดเป็นก้อนโดยใช้เครื่องอัดซึ่งบริษัทกรีนไลน์จะรับซื้อทั้งหมด ซึ่งหากสามารถจัดการขยะประเภทเหล่านี้ได้จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยและภาระของเทศบาล/อบต. ที่จะต้องใช้งบประมาณนำกำจัดและทำให้ชุมชนเราสะอาดปลอดขยะน่าอยู่

3.2 จังหวัดลำพูน มีต้นทุนที่ดี คือ มีหมู่บ้าน/ชุมชนปลอดขยะได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ โดยได้รับถ้วยพระราชทาน 3 แห่ง ได้แก่

1) บ้านป่าเส้า หมู่ที่ 9 ตำบลอุโมงค์ (ทต.อุโมงค์) อำเภอเมืองลำพูน ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศขนาดใหญ่ ปี 2555

2) บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 7 ตำบลป่าสัก (ทต.ป่าสัก) อำเภอเมืองลำพูน ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ขนาดกลาง ปี 2557

3) บ้านป่าบุก หมู่ที่ 10 ตำบลแม่แรง (ทต.แม่แรง) อำเภอป่าซาง ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ขนาดเล็ก ปี 2557

3.3 การดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 – 2560) ประจำปี พ.ศ. 2560

ขับเคลื่อนผ่านคณะทำงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนเป็นประธาน ท้องถิ่นจังหวัดลำพูนและผู้อำนวยการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเลขานุการร่วมกัน โดยในที่ประชุมคณะทำงานฯ ได้กำหนดให้มีหน่วยงานราชการรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยภาคส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ หมู่บ้าน/ชุมชน

2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ ภาคส่วนราชการ

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ สถานศึกษา

4) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ ภาคอุตสาหกรรม/สถานประกอบการ

5) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ วัด

6) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

จังหวัดลำพูนได้ดำเนินโครงการทำปุ๋ยหมักจากขยะเปียกในครัวเรือน จังหวัดลำพูนได้มีแผนการดำเนินงาน บันได 3 ขั้น **บันไดขั้นที่ 1** การจัดทำโครงการโครงการทอดผ้าป่าขยะ นำรายได้มาซื้อถังขยะเจาะก้นแจกจ่ายให้แก่แกนนำหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน) เพื่อนำร่อง โดยเอาถังไปฝังดิน 1 ใน 3 ส่วน สำหรับไว้ทิ้งเศษอาหารในครัวเรือน ใช้หลักการให้ย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ในดินและไส้เดือนดิน ดำเนินการทุกอำเภอนำโดยนายอำเภอ **บันไดขั้นที่ 2** ให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูนซึ่งรับงบประมาณจากจังหวัดในการดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะต้นทางและคัดแยกเปียกในครัวเรือนโดยใช้ถังเจาะก้น (เอารูปแบบจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) ให้กับกรรมการหมู่บ้านเพื่อขยายผลต่อจากโครงการฯ ของที่ทำการปกครองจังหวัด โดยลงพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง (57 แห่ง) **บันไดขั้นที่ 3** ให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นดำเนินการจัดทำโครงการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งจัดอบรมการคัดแยกขยะเปียกในครัวเรือนนำมาทำปุ๋ยหมักให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน โดยสามารถใช้ถังเจาะก้น วงขอบซีเมนต์ เสวียน ปุ๋ยหมักแบบไม่พริกกลับกอง นำเศษอาหารไปเป็นอาหารสัตว์ ทำน้ำหนักชีวภาพ เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกใดทำครบทุกครัวเรือนในพื้นที่แล้วก็จะประกาศเป็นตำบลปลอดขยะเปียก เมื่อครบทุกตำบลในอำเภอแล้วอำเภอก็จะประกาศเป็นอำเภอปลอดขยะเปียก และเมื่ออำเภอทุกแห่งประกาศเป็นอำเภอปลอดขยะเปียกครบแล้ว จังหวัดจึงประกาศเป็นจังหวัดปลอดขยะเปียก เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2560 อนึ่ง “จังหวัดปลอดขยะเปียก” ของจังหวัดลำพูน หมายถึงทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะเปียกและนำไปใช้ประโยชน์โดยไม่นำลงไปในถุงดำเป็นภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปกำจัด ซึ่งทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัดได้ทำความข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในการจัดการขยะเปียกและในอนาคตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะปฏิเสธเก็บขยะเปียก

จากผลการดำเนินงานดังกล่าว เมื่อปีงบประมาณ 2560 กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการจัดประกวดการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับกลุ่มจังหวัดและระดับประเทศ จังหวัดลำพูนได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ของประเทศ

3.4 ในปีงบประมาณ 2561 กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2561” ขึ้น โดยมีกรอบการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง คือการลดปริมาณขยะและการส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง กลางทาง คือการจัดทำระบบเก็บและขนอย่างมีประสิทธิภาพและปลายทาง คือ ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยใช้หลักการ 3 ช:ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ (3RS : Reduce Reuse และ Recycle) และหลักการ “ประชารัฐ”

จังหวัดลำพูนมีการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมตามแนวทางประชารัฐ

การส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยต้นทาง หรือ ณ แหล่งกำเนิด ของจังหวัดลำพูน

กิจกรรมรณรงค์ลด ละ เลิก การใช้ภาชนะโฟมบรรจุอาหารตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน
โดยมีสมาคมแม่บ้านมหาดไทยจังหวัดลำพูน
ณ ตลาดหนองดอกของเทศบาลเมืองลำพูน

มีการทำความตกลงกับร้านค้าเพื่อร่วมลดขยะโฟมที่ย่อยสลายยากและมีผลกระทบกับสุขภาพ

ห้างแจ่มฟ้าช็อปปิ้งมอลล์ลำพูน เข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะเปียกในศูนย์อาหารและให้ทุกร้านค้าในห้างฯ เข้าร่วมโครงการลด ละ เลิก การใช้โฟมบรรจุอาหาร โดยมีการทำ MOU ร่วมกับจังหวัดลำพูน สมาคมแม่บ้านมหาดไทย อำเภอเมืองลำพูน เทศบาลตำบลเวียงยอง และสถานประกอบการ/ร้านค้าอื่นๆ ในพื้นที่

ตลาดสดจตุจักรลำพูน ในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน เข้าร่วมโครงการลด ละ เลิก การใช้โฟมบรรจุอาหาร โดยผู้ประกอบการ/ร้านค้าภายในตลาดฯ เข้าร่วมรับป้ายรณรงค์ และเข้าร่วมโครงการฯ ทุกร้าน

4. ผลงานดีเด่นหรือนวัตกรรมในการจัดการ

4.1 **โครงการจังหวัดลำพูนปลอดขยะเปียก** ซึ่งเมื่อปีงบประมาณ 2560 จังหวัดลำพูนมีการรณรงค์คัดแยกขยะเปียกในครัวเรือนมาใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไส้เดือน ทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น โดยได้ประกาศเป็นจังหวัดปลอดขยะเปียก เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2560 และปัจจุบันสามารถ

เป็นต้นแบบในการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกให้กับจังหวัดอื่น ซึ่งการดำเนินโครงการดังกล่าวส่งผลให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เฉลี่ยเดือนละ 286,959.14 บาท

4.2 **เครื่องอัดขยะพลาสติกเป็นก้อน** นำขยะพลาสติกที่ซาเล้งไม่รับซื้อมาบริจาคให้หมู่บ้านแล้วอัดเป็นก้อน โดยบริษัทกรีนไลน์จะรับซื้อในราคากิโลกรัมละ 2 บาท เพื่อนำไปผลิตเป็นน้ำมันเชื้อเพลิงโดยชาวบ้าน จะนำรายได้ไปพัฒนาหมู่บ้านและจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

4.3 **กองทุนขยะของผู้สูงอายุ** ผู้สูงอายุนำขยะรีไซเคิลมาบริจาคในวันรับเบี้ย เพื่อนำรายได้เข้ากองทุนผู้สูงอายุของหมู่บ้านแล้วนำรายได้มาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น จ่ายเป็นเงินฌาปนกิจศพ เงินเยี่ยมผู้ป่วย เป็นต้น

4.4 **จังหวัดลำพูนปลอดโฟม** ในปีงบประมาณ 2561 จังหวัดลำพูนได้จัดทำโครงการลำพูนเมืองสะอาด ปราศจากโฟม (No Foam) ทั้งจังหวัด โดยจะประกาศเป็นจังหวัดปลอดภาชนะโฟม (เป็นจังหวัดแรกของประเทศไทย) ภายในเดือนกันยายน 2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ ลด ละ เลิก การใช้ภาชนะโฟมบรรจุอาหาร และใช้วัสดุธรรมชาติทดแทน เพื่อช่วยลดขยะที่ย่อยสลายยากและทำให้ประชาชนคนลำพูนมีสุขภาพที่ดีปลอดภัยจากสารพิษในภาชนะโฟม ปัจจุบัน อปท./อำเภอ ได้ประกาศปลอดโฟมทุกแห่งเรียบร้อยแล้ว

5. บทบาทของภาคีเครือข่ายที่มีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จ

5.1 ผู้บริหารจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน) ผู้บริหารท้องถิ่น (นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) และหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด ให้ความสำคัญ

5.2 จังหวัดลำพูนมีหน่วยงานราชการรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

1) สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ หมู่บ้าน/ชุมชน

2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ ภาคส่วนราชการ

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ สถานศึกษา

4) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ ภาคอุตสาหกรรม/สถานประกอบการ

5) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ วัด

6) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน รับผิดชอบ การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

5.3 สมาคมแม่บ้านมหาดไทยจังหวัดลำพูนเข้ามามีส่วนร่วมในการณรงค์ฯ โดยสามารถขยายผลไปยังห้างสรรพสินค้า โรงเรียนอนุบาล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.4 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของจังหวัด ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างจริงจัง

5.5 ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน และภาคเอกชนให้ความร่วมมือทุกภาคส่วน

5.6 ผู้ประกอบการ ห้างร้าน และตลาด ให้ความร่วมมือเข้าร่วมโครงการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับจังหวัดลำพูน

ตัวอย่างแนวทางการดำเนินกิจกรรมตลาดนัดรีไซเคิล

1. **ขั้นตอนการดำเนินงาน**

1.1 แต่งตั้งคณะทำงาน/ทีมงาน

คณะทำงาน/ทีมงานควรประกอบด้วยผู้แทนจากหลายภาคส่วน หากเป็นสำนักงานควรเป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ อาทิ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบัญชี-การเงิน เป็นต้น หรือหากเป็นชุมชนควรเป็นผู้แทนจากคณะกรรมการชุมชน บุคคลที่เป็นแกนนำในพื้นที่ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมประชาสัมพันธ์และรณรงค์กิจกรรม

1.2 การสร้างความรู้ ความเข้าใจ

คณะทำงาน/ทีมงานที่ดำเนินกิจกรรมควรมีความรู้เบื้องต้นในส่วนของประเภทวัสดุรีไซเคิล การคัดแยกวัสดุรีไซเคิล ราคารับซื้อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะได้จากการอบรมหรือการศึกษาดูงานในพื้นที่ตัวอย่าง

1.3 การจัดเตรียม

คณะทำงาน/ทีมงานควรมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรม ได้แก่

- สถานที่ดำเนินกิจกรรม ควรอยู่ในพื้นที่ที่ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าถึงได้ง่าย หรืออาจเป็นพื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งอาจเป็นอาคารหรือลานกว้างได้
- ประสานร้านรับซื้อ โดยร้านรับซื้อที่ร่วมกิจกรรมควรเป็นร้านรับซื้อในพื้นที่ มีการเทียบราคาและเลือกรายที่ให้ราคาสูงสุด
- อุปกรณ์ดำเนินงาน อาทิ เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องคิดเลข ป้ายราคา ถุงรวบรวมวัสดุรีไซเคิล สมุดบันทึกข้อมูล เป็นต้น

1.4 การประชาสัมพันธ์

ก่อนการเปิดตัวกิจกรรมควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนในพื้นที่รับรู้ผ่านสื่อต่างๆ ขึ้นกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อาทิ

- เสียงตามสาย
- การจัดนิทรรศการ / บอร์ดความรู้
- สื่อออนไลน์ (Facebook, Line, Clip VDO)
- หนังสือเวียน

ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์ควรเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งต้องดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.5 ดำเนินงาน

เมื่อมีการจัดเตรียมทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มดำเนินกิจกรรมหรือ kick off โดยให้ผู้สนใจนำวัสดุ รีไซเคิลมาร่วม ทั้งนี้คณะทำงาน/ทีมงานควรกำหนดวัน เวลาจัดกิจกรรมแต่ละครั้งให้เป็นไปประจำเลย เช่น พบกิจกรรมตลาดนัดรีไซเคิลนี้ทุกวันอังคารที่ 2 ของเดือน เวลา 14.00 - 16.00 น. เป็นต้น

1.6 การติดตามและประเมินผล

หลังกิจกรรมเสร็จสิ้น คณะทำงาน/ทีมงานจะรวบรวมข้อมูลปริมาณวัสดุรีไซเคิลที่ร่วมกรรม สรุปราคาการซื้อ-ขาย บันทึกเป็นข้อมูล สถิติเพื่อที่พัฒนาหรือปรับปรุงในครั้งต่อไป นอกจากนี้อาจมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม เช่น ผู้ที่นำวัสดุรีไซเคิลมาร่วมกิจกรรมสูงสุด การจับรางวัลผู้โชคดีปลายปี เป็นต้น

2. **งบประมาณ**

ลำดับ	รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)
1.	ค่าอบรมคณะทำงาน/ทีมงาน (20 คน) วิทยากร เอกสาร และอุปกรณ์ประกอบการอบรม	.....
2.	ค่าวัสดุอุปกรณ์ดำเนินงาน ป้ายราคา เครื่องชั่งน้ำหนัก ถุงรวบรวมวัสดุรีไซเคิล แบบฟอร์มบันทึก	.....
3.	สื่อประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ สื่อ Infographic	.....
	รวมทั้งสิ้น	**.....**

<u>หมายเหตุ</u> สามารถค้นหาข้อมูลและเบอร์ติดต่อผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าได้ที่เว็บไซต์ของสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม หรือ www.tipmse.or.th

ภาพกิจกรรมตัวอย่าง

การประชุม

การอบรม

Infographic ความรู้

บอร์ดประชาสัมพันธ์

กิจกรรมตลาดนัดรีไซเคิล

กิจกรรมตลาดนัดรีไซเคิล

การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยบนเกาะ

ข้อมูลพื้นฐาน

ประเทศไทยมีเกาะ ทั้งสิ้นจำนวน 936 เกาะ แบ่งเป็นเกาะในฝั่งอ่าวไทย 374 เกาะ และฝั่งอันดามัน 562 เกาะ อยู่ในเขตพื้นที่ 19 จังหวัด แบ่งเป็นจังหวัดภาคตะวันออก 5 จังหวัด ได้แก่ ตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา และจังหวัดในภาคใต้ 14 จังหวัด ได้แก่ ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี นราธิวาส ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล

ข้อมูลเป้าหมาย

การจัดการขยะมูลฝอยจากจังหวัดที่มีเกาะทั้ง 19 จังหวัด พบว่า เกาะที่มีจำนวนประชากรหนาแน่นและนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และมีปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ 20 ตัน/วัน ขึ้นไป ที่ยังไม่มีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน มีจำนวน 7 เกาะ ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ดังนี้

ลำดับ	จังหวัด	ชื่อเกาะ	ประชากร (คน)	นักท่องเที่ยวในฤดูกาล (คน/เดือน)	นักท่องเที่ยวนอกฤดูกาล (คน/เดือน)	ปริมาณขยะ (ตัน/วัน)	ขยะสะสม (ตัน)
1	สุราษฎร์ธานี	เกาะสมุย	65,690	90,000	30,000	160	325,000
2	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน	11,546	10,000	3,000	45	-
3	กระบี่	เกาะลันตา	6,413	16,757	4,500	40	18,600
4	สุราษฎร์ธานี	เกาะเต่า	2,300	54,000	16,200	30	45,000
5	ชลบุรี	เกาะล้าน	2,885	250,000	150,000	25	50,000
6	กระบี่	เกาะพีพี	1,375	100,000	50,000	25	-
7	ตราด	เกาะช้าง	5,223	30,000	15,000	24	2,000

การดำเนินการแก้ไขปัญหา

ต้นทาง : 1. การออกข้อบัญญัติด้านขยะมูลฝอยของ อปท.

2. สร้างความร่วมมือกับประชาชนในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยและ 3Rs ผ่านเครือข่ายอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก

3. ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนกระบวนการ 3Rs ในผู้ประกอบการร้านค้า

4. สร้างความเข้าใจและจูงใจกับนักท่องเที่ยวผ่านมัคคุเทศก์และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยและ 3Rs

กลางทาง : 1. จัดให้มีถังหรือภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท

2. จัดการระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยทั้งทางบกและทางน้ำตามความเหมาะสมของพื้นที่

ปลายทาง : 1. หลุมฝังกลบขยะมูลฝอยแบบถูกหลักวิชาการ

2. เตาเผาขยะมูลฝอย/โรงไฟฟ้า (ในพื้นที่ที่มีจุดเชื่อมโยงระบบไฟฟ้าและ Feeder

3. โรงคัดแยกขยะมูลฝอย

<u>การเลือกใช้เทคโนโลยีเตาเผา</u>

การควบคุมมลพิษ มีประกาศในเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาเลือกใช้เทคโนโลยีในการแปรสภาพขยะเป็นเชื้อเพลิง และเตาเผา จำนวน 4 ฉบับ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2561 ดังนี้

1. แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาอย่างมีประสิทธิภาพ
2. แนวทางการพิจารณาคัดเลือกรูปแบบเทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. หลักเกณฑ์การออกแบบและก่อสร้างสถานที่คัดแยกและแปรสภาพขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะเบื้องต้น
4. คุณลักษณะเบื้องต้นที่เหมาะสมสำหรับเชื้อเพลิงขยะจากมูลฝอยชุมชน

ซึ่งประกาศดังกล่าว ได้กำหนดรายละเอียดของระบบต่าง ๆ ของเตาเผาที่เหมาะสมกับปริมาณขยะ ตัน/วัน โดยกำหนดรายละเอียด ดังนี้

1. ระบบบ่อพัก การเตรียมขยะ
2. ระบบเตาเผา
3. ระบบการลดอุณหภูมิและการใช้ประโยชน์ของก๊าซไอเสีย
4. ระบบควบคุมบำบัด มลพิษกำจัด
5. ระบบการบริหารจัดการเตาเผาขยะ

รวมถึงการตรวจสอบลักษณะของการแปรรูปเป็นเชื้อเพลิง การออกแบบและก่อสร้างสถานที่คัดแยกขยะ ซึ่ง อปท. สามารถนำเงื่อนไขต่าง ๆ ของแนวทางข้างต้นในการนำไปกำหนดเทคโนโลยีเตาเผาเหมาะสมกับพื้นที่ได้

จังหวัดสะอาด